

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова

**«ВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ В
УМОВАХ МИРНОГО ЧАСУ ТА В ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО
ПРОТИСТОЯННЯ»**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувач 08-202М групи
Спеціальності 035. Філологія
Спеціалізації 035.041 германські мови та
літератури (переклад включно), перша -
англійська
Освітньо-професійної програми
«Філологія (германські мови та
літератури (переклад включно))»
Рожко Гліб Євгенович
Керівник кандидатка філологічних наук,
доцентка Хан Олена Георгіївна
Рецензент: Лобода Ю.А., кандидатка
філологічних наук, доцентка кафедри

Теорії і практики перекладу з англійської
мови Навчально-наукового інституту
філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	5
1.1. Особливості перекладу військової лексики в умовах сучасних конфліктів.....	5
1.2. Жанрова класифікація військових текстів і її значення для перекладу.....	9
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	16
2.1. Важливість військової термінології у розумінні організації армії, її стратегій та озброєння.....	16
2.2. Аналіз текстів військової тематики.....	23
2.3. Особливості перекладу військового жаргону та сленгу.....	26
РОЗДІЛ 3. ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕКЛАД В УМОВНО МИРНИЙ ЧАС.....	31
3.1. Підготовка та вимоги до військових перекладачів.....	31
3.2. Взаємодія з союзниками та розвиток вітчизняного військового перекладу.....	36
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

У сучасному світі, де конфлікти і збройні протистояння стали невід’ємною частиною міжнародних відносин, специфіка військового перекладу набуває особливого значення. Військовий переклад не лише забезпечує взаєморозуміння між військовими різних країн, але й грає ключову роль у координації дій під час проведення спільних коаліційних операцій. Перекладачі, які за сумісництвом були фаховими військовими, завжди брали участь у воєнних діях та залучалися до міжнародного посередництва. Така практика широко розповсюджена і в наш час та є особливо важливою в контексті повномасштабної війни в Україні та загальносвітової геополітичної напруженості.

Актуальність теми зумовлена необхідністю глибокого аналізу специфіки військового перекладу в умовах реального збройного протистояння та в умовно мирний час, адже від якості перекладу залежить ефективність комунікації та виконання завдань, що можуть вплинути на безпеку держави.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами: Проєкт пов’язаний з науковою темою кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова “Лінгвокогнітивні, лінгвокультурологічні, наратологічні та перекладознавчі аспекти дослідження художніх та нехудожніх типів текстів, Івано-Франківськ”

0123U103801

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей військового перекладу в період реального збройного протистояння та в умовах мирного часу, а також у виявленні ключових факторів, які впливають на ефективність цього процесу.

Завданнями дослідження є:

1. Аналіз теоретичних основ військового перекладу.
2. Визначення специфіки термінології, що використовується у військовому контексті.
3. Вивчення практичних аспектів військового перекладу в умовах бойових дій.
4. Оцінка ролі військового перекладача в процесі комунікації між підрозділами.
5. Дослідження відмінностей у підходах до перекладу в умовах мирного часу.

Об’єктом дослідження є процес військового перекладу в різних контекстах: під час збройних конфліктів та в умовах мирного часу.

Предметом дослідження виступають специфічні аспекти, пов’язані з термінологією, методами роботи перекладачів, а також викликами, що постають перед ними в різних ситуаціях.

Методи дослідження: контекстуальний аналіз, компаративний аналіз, дистрибутивний аналіз, тезаурусний метод

Наукова новизна одержаних результатів: робота висвітлює найбільш актуальні аспекти мовної комунікації представників військової сфери, включно з новими прикладами жаргонної лексики яка склалися під час повномасштабної війни

Практична значущість отриманих результатів: практична цінність дослідження полягає у можливості підвищення компетентності військових перекладачів, привернення уваги до нових важливих аспектів військового перекладу та вдосконалення цього процесу.

Апробація результатів дослідження: участь у III міжн. наук-практ. конф. ”Лінгвістичні обрії XXI сторіччя”, 28 листопада 2023 року, м. Івано-Франківськ. Тема доповіді: “Статус військового перекладача в умовах війни та в мирний час”

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Особливості перекладу військової лексики в умовах сучасних конфліктів

Сучасні військові конфлікти створюють необхідність забезпечення перекладу, який точно і повно відображає події. Військовий дискурс є досить вузьким і специфічним лексичним полем, тому перекладачі мають володіти не тільки військовою термінологією, але й розумінням структури збройних сил різних країн. Західна військова термінологія постійно оновлюється через впровадження нових технологій, систем військового управління, а також розробку нових методів ведення війни.

Це, своєю чергою, впливає на українську військову термінологію, яка також розвивається за рахунок неологізмів та зміни термінів. Тому актуальним є дослідження стилістичних, лексико-граматичних та прагматичних особливостей понять, які зустрічаються у англомовних роботах з військової сфери, що дає можливість виявити відповідність їх перекладу на рідну мову. [4]

Мілітарний переклад є особливим типом перекладу, оскільки він вимагає не тільки знання термінів, але й загальної обізнаності в галузях, таких як економіка і політика. Перекладач повинен бути ознайомлений із військовими званнями, процедурами та сучасними питаннями, пов'язаними з геополітичною обстановкою та воєнними операціями. Це дуже відповідальна робота, адже неправильний переклад може мати серйозні наслідки, особливо у випадках, коли йдеться про використання складних видів озброєння та боєприпасів.

Знання мовних і культурних особливостей армій різних країн, а також їх історії, організації, озброєння та тактики є ключовими для військового перекладача. [8]

У розповсюджених типах мілітарного перекладу особливого значення набуває забезпечення чіткості та секретності, тому що армійський обмін інформацією як правило містить неpubлічну та засекречену інформацію. Адекватний переклад мілітарних матеріалів має на увазі не тільки повне розповсюдження даних, а також чітке реконструювання їх композиційної форми, порядку подання частин, перелік матеріалу, логічність викладення та ряд важливих аспектів, що виглядають несуттєвими або формалістичними, проте є необхідними для військових фахівців. [11]

У бойових документах важливо дотримуватися певного порядку подання пунктів і підпунктів, а також їх написання. Також критично важливими є чіткість висвітлення дат, часу, місць, географічних позначень, а також порядок і назви армійських підрозділів та інша інформація.

Тексти, що стосуються мілітарної тематики, мають ряд словесних аспектів, в чий перелік яких входить спеціалізована термінологія, пов'язаної з армією та різними сферами техніки, які використовуються в ній. Головною метою вживання цієї термінології є досягнення взаєморозуміння серед фахівців у цій області. Фахівці з перекладу та лінгвісти відзначають, що характерною рисою мілітарних текстів є їх висока інформаційна насиченість і досить чітке викладення матеріалу, завдяки широкому вживанню термінології, а також наявності умовних позначень і кодових знаків, у той час як художньо-естетичні засоби в таких текстах зазвичай відсутні. [2]

Військова лексика є однією з підвидів спеціальної лексики, яка складається з термінів, аббревіатур і кліше, а також жаргонних виразів, що відображають умови служби солдатів. Вона належить до спеціалізованого словника, для перекладу якого оперують різними перекладацькими методи. Під час перекладу мілітарної термінології важливо підбирати українські аналоги, що відповідають

оригіналу за смисловим і емоційним навантаженням. Інколи застосовуються такі методи, як описовий переклад або відстеження, коли немає прямого еквівалента терміна. Важливо мати попередні знання про військову сферу, щоб правильно передати зміст термінів в залежності від конкретного контексту. Основним об'єктом теорії військового перекладу є забезпечення лінгвістичної підтримки збройних сил. Ядро цієї галузі складає перекладацька підтримка армії, яка включає створення моделей для перекладацького забезпечення, таких як вербальні, графічні або математичні схеми. [16] Військовий переклад став окремою галуззю ще на початку минулого століття, коли винайшли нові типи зброї, як-от танки та літаки. Особливістю військового перекладу є те, що військове спілкування має бути чітким, конкретним і стиснутим. У текстах важлива послідовність викладу, ясність структури та чіткість формулювань, що полегшує сприйняття інформації. Крім того, великий обсяг термінології потребує точного перекладу. Перекладач має досконало знати терміни мови оригіналу та рідної мови. Військовий термін може бути словом, словосполученням чи аббревіатурою, що визначають предмет, процес або явище у військовій справі. Такі терміни мають бути перекладені точно, з урахуванням номінативності, семантичної нейтральності та інших аспектів. Англо-український військовий переклад має свої складнощі. Перекладач повинен враховувати багатозначність термінів, складнощі у їх розпізнаванні та відмінність від загальноживаних слів. Для успішної роботи перекладачеві необхідно мати високий рівень тематичної компетентності. Це включає знання військової техніки, спорядження, військових звань, ієрархії та процедур. Також важливо розуміти військовий жаргон і сленг, які широко використовуються у військових текстах. [17]

Окремо варто зазначити, що армійський сленг покриває багато аспектів військового життя. Майже всі назви техніки мають як офіційні назви, так і поширені «народні» відповідники. Все це пов'язано з потребою швидко і точно

описати будь-яке явище чи об'єкт у конкретній, неофіційній формі, яка відображає повсякденний досвід військовослужбовців. Такий сленг часто закріплюється у мові як неофіційний аналог літературних термінів.

Більшість літературних джерел на тему перекладу військових матеріалів та термінології зосереджується на різноманітних аспектах цієї проблематики. Так, М. Зайцева аналізує особливості перекладу військових термінів, акцентуючи увагу на виборі відповідних еквівалентів для української мови. В. Балабін у одній зі своїх робіт аналізує теоретичні основи мілітарного перекладу в Україні, наголошуючи на важливості правильного вживання термінів та відповідних стилів. Ю. Камінський досліджує проблему декомпресивної асиметрії між англійськими та українськими мовленнєвими знаками, що може суттєво впливати на переклад військових текстів. [2]

В. Попелюк і О. Наумов зосереджуються на перекладі скорочень у військових матеріалах англійською мовою, тоді як Т. Гнетко і М. Богачук виконують контрастивний аналіз військової термінології між англійською та українською мовами. І. Коцоте і Т. Смирнова вивчають питання перекладу військових текстів з англійської на латиську мову, розглядаючи лексичні та стилістичні особливості. Укладачі одного з перших посібників з мілітарного перекладу бачать цей вид перекладацької діяльності як практичну мовну діяльність і як навчальну дисципліну. [28] У контексті практичної мовної діяльності військовий переклад є однією з різновидів спеціалізованого перекладу, де основним об'єктом роботи виступають різні армійські матеріали. При цьому, необхідність вичленення мілітарного перекладу в окрему дисципліну фахівці пояснюють наявністю ряду специфічних особливостей, притаманних як усному, так і письмовому мовленню на військову тематику. Ці особливості обумовлені специфікою самої військової справи як окремої галузі знань. [6]

Потужний внесок у розвиток теорії та практики мілітарного перекладу вніс Г. М. Стрелковський. Він стверджував, що всяка теорія є результатом

узагальнення і систематизації досягнень у певній сфері людської діяльності. Глибоке розуміння суті цього процесу створює підґрунтя для виникнення часткової теорії, яка потім має вплив на практику, допомагаючи їй в пошуку ефективних рішень актуальних проблем. Подібно до того, як практика перекладу породила власну теорію, так і практика військових перекладів сприяла формуванню теорії військового перекладу.

Загалом, ці дослідження охоплюють різні аспекти перекладу військових текстів, починаючи від термінології й закінчуючи стилістичними та культурними відмінностями між мовами. Однак, слід зазначити, що в умовах сучасних військових операцій, де термінологія швидко оновлюється, існує певний дефіцит досліджень, присвячених сучасним тенденціям у перекладі нових військових термінів. [13]

1.2. . Жанрова класифікація військових текстів і її значення для перекладу

У сфері перекладу, при роботі з військовою термінологією, матеріали можна класифікувати на основні жанри. Жанр — це композиційно, тематично і стилістично сталий тип висловлювання, який виступає носієм мовленнєвих актів, що об'єднуються метою спілкування і задумом мовця, беручи до уваги особистість адресата, контекст та ситуацію спілкування. Кожен жанр відзначається тематичним змістом, стилем та композицією висловлювання. У перекладацькій практиці, при роботі з військовою термінологією, матеріали можна поділити на кілька категорій. [35] Найвужча категорія включає науково-технічні документи та управлінські акти, що стосуються функціонування військових сил і установ. Інші види матеріалів, такі як військово-мистецька література, військово-політичні тексти та публіцистика, є такими за своєю тематикою та змістом. Ці матеріали здебільшого мають спільні аспекти з

текстами суспільно-політичного, публіцистичного чи художнього спрямування. Таким чином на основі змістовного та функціонального підходу до всього комплексу мілітарних текстів відносяться наступні жанри: військово-наукові тексти, військово-технічні тексти, військово-інформаційні тексти, військово-публіцистичні, устами і настанови, військово-ділові тексти, військові мемуари. [24]

Основна відмінність між жанрами полягає не стільки в їх мовних особливостях, хоча кожен жанр має свої характерні мовні елементи або їх відсутність, скільки в змістовій спрямованості та функційному призначенні тексту. Мета та зміст визначають підбір чітких мовних засобів, що розпочинають формувати відмінні риси того чи іншого жанру. Важливим аспектом у військовому перекладі є розмежування жанрів, оскільки це допомагає перекладачеві орієнтуватися у виборі відповідних мовних засобів, що притаманні конкретному жанру, та підказує, яке функціональне призначення має текст для адресата. [1]

Головна різниця між різними жанрами не полягає у специфіці їх мовних характеристик, хоча кожен жанр може мати певні мовні елементи, які його або характеризують, або, навпаки, відрізняють. Основним критерієм, що визначає жанр, є змістова спрямованість тексту і його функціональне призначення. Зміст і тематика тексту впливають на вибір мовних засобів, які, в свою чергу, починають формувати особливості того чи іншого жанру.

При аналізі текстів військової тематики можна детально проаналізувати історично сформовані підтипи, що відрізняються своїм змістом та функціональною метою. Функціональна направленість тексту є важливим пунктом для жанрової класифікації мілітарних текстів, що значно відрізняє їх від видів художніх текстів, де функція тексту не має такого визначального статусу. Саме функціональне призначення диктує спрямованість тексту і формує всі його мовні характеристики, що робить цей аспект ключовим для

розуміння і перекладу військових жанрів. [31]

В процесі військового перекладу використовують різні спеціалізовані техніки, зокрема переклад за зразком, груповий переклад, а також застосування тлумачних словників. Крім цього, оформлення та формат військових документів зазвичай відрізняються від цивільних стандартів. Одним із ключових викликів у військовому перекладі є збереження оригінального стилю. Для реалізації стилістичного аспекту перекладу необхідним є правильний підбір лексико-граматичних засобів з урахуванням функціонально-комунікативного завдання тексту і мовних норм. [11]

У текстах військової тематики широко використовують фахові терміни, скорочення і аббревіатури, які необхідно точно висвітлювати в перекладі, щоб уникнути непорозумінь або неточності. Вітчизняний стиль викладу військових матеріалів має бути відповідним до стандартів, встановленим для відповідного типу документів, із врахуванням функціональної спрямованості оригіналу. Перекладач повинен уникати надмірної образності та жаргону, які не властиві українським військовим текстам, і забезпечити точність та чіткість викладу, зберігаючи структуру та деталі документа.

За функціональним призначенням можна виокремити кілька типів текстів. По-перше, це тексти інформаційного характеру, головна мета яких – донести до читачів нові відомості з тієї чи іншої сфери військової справи. Однак, називати цей тип текстів військово-інформаційним жанром було б не зовсім коректно, оскільки інформація, що передається, може охоплювати різні аспекти військової діяльності та спілкування. Це можуть бути тексти, що стосуються військово-наукових досліджень, матеріалів з військової техніки, публіцистичних військових статей або ж різноманітної військової довідкової літератури. Кожна з цих сфер має свої особливості, але об'єднує їх основна ціль – надання нової інформації у відповідній галузі військової справи. [16]

Функціональне призначення та змістова спрямованість є ключовими

факторами для класифікації військових жанрів. Однак для здійснення повноцінного аналізу мовних засобів, які використовуються в конкретному жанрі, необхідно враховувати додаткові характеристики. Найважливішими серед них є три взаємопов'язані параметри, що визначають жанр військових текстів: особистість відправника повідомлення, яка відображає, хто є джерелом інформації та як його особисті якості впливають на зміст, сама змістовна сутність повідомлення, яка визначає, про що йде мова в повідомленні, його основний зміст і інформаційну цінність, особистість одержувача повідомлення, що стосується того, кому призначено повідомлення і як цей факт впливає на його форму та зміст. Таким чином, ці показники, що характеризують військові жанри, розглядаються крізь призму теорії мовної комунікації. [4] Відтворення свідчать, що усі зазначені параметри наявні в кожному тексті, хоча їхня значущість може варіюватися. Наприклад, в одножанрових текстах переважатиме особистість відправника, тоді як у текстах інших жанрів на перший план вийде зміст повідомлення. У третіх текстах головну роль відіграє одержувач, що впливає на стилістику та вибір мовних засобів.

Основною ознакою, що визначає тексти військово-наукового жанру, є їх діловий характер, який полягає в об'єктивному описі суті справи, без залучення особистісної характеристики автора повідомлення. Опис подається у безособовій формі, де особа автора не згадується. Незважаючи на відсутність прямого посилання на автора, у таких військово-наукових текстах часто простежується певна ідеологічна спрямованість. Перекладач має враховувати цей аспект і за необхідності виявляти приховану ідеологічну складову подібних текстів. Якщо цього не зробити, справжній зміст може залишитися неочевидним для читача. Це особливо важливо для перекладу текстів ідеологічного характеру, а також тих, що описують військову доктрину чи стратегії державної армії. Щодо текстів, які стосуються військової тактики, то ця проблема виникає рідше. Важливою стилістичною особливістю військово-наукового жанру є чітка

логічність викладу. Слід зазначити, що в текстах цього жанру повністю відсутні елементи науково-популярного стилю, які досить часто зустрічаються у військово-технічних текстах. [19]

Іншою стилістичною ознакою військово-наукового жанру є виразна промовистість висловлювань, яка потрібна для посилення переконливості аргументів. Проте ця експресивність не виходить через емоційність, оскільки науковим текстам емоційність не властива. Натомість, експресія в таких текстах досягається за рахунок використання різних засобів наочної, але немовної демонстрації, таких як тактичні схеми чи схеми організаційної структури військових формувань. Ці візуальні елементи допомагають підсилити образність і виразність тексту.

Військово-технічним текстам притаманна переважна орієнтація на діловий аспект, що полягає в детальному описі різних технічних засобів та інструкцій щодо їх використання. До цієї категорії текстів належать, насамперед, різноманітні настанови, пов'язані з видами бойової техніки та озброєння. Також сюди входять описи нових видів зброї та бойової техніки, які публікуються в спеціалізованих виданнях і військово-технічних журналах. Для військово-технічних текстів характерною особливістю є використання малюнків і креслень. Це важливо враховувати перекладачеві, оскільки малюнки часто допомагають краще зрозуміти роботу різних пристроїв, а отже, полегшують розуміння змісту тексту. У той час як в текстах військово-наукового жанру часто застосовуються засоби для вираження експресивності, у військово-технічних текстах ця риса стилю зазвичай не присутня. Розповідь у них ведеться в сталому тоні, без емоційного забарвлення, і не використовуються прийоми загальної образності висловлювань, оскільки вони не є релевантними під час опису різних технічних пристроїв. [30]

Для військово-технічних текстів характерною особливістю є використання малюнків і креслень. Це важливо враховувати перекладачеві, оскільки

креслення часто допомагають краще зрозуміти принцип роботи того чи іншого пристрою, а отже, полегшують розуміння змісту тексту. У той час як в текстах військово-наукового жанру часто застосовуються засоби для вираження експресивності, у військово-технічних текстах ця стильова риса як правило відсутня. Розповідь у них ведеться спокійним тоном і не використовуються прийоми загальної образності висловлювань, оскільки вони не є необхідними під час опису різноманітних технічних пристроїв.

Завдання військово-інформаційних текстів - передача відповідної інформації щодо певних військових або військово-технічних понять, нової військової термінології чи пунктів військової теорії. Такі тексти позбавлені емоційності і експресивності, їх відмінною рисою є строгість і логічність викладу. Всі висловлювання спрямовані виключно на пояснення конкретних понять, без зайвих деталей або аргументів. У військово-інформаційних текстах відсутні докази чи пояснювальні приклади. Зміст тексту зосереджений лише на викладенні фактів і суті питання. Іноді додаються ілюстративні матеріали у вигляді креслень чи малюнків, але вони зазвичай не супроводжуються додатковими поясненнями.

Як правило, такий жанр військової літератури не підлягає перекладу, оскільки в армії кожної країни існує своя власна довідкова література. Інформація про чужі армії потрапляє до таких видань лише тоді, коли вона перестає бути засекреченою і стає доступною для ознайомлення всіма збройними силами. Проте, військові перекладачі активно використовують літературу такого жанру для виконання своїх фахових завдань. Іноземні довідкові видання допомагають перекладачам глибше зрозуміти нові військові поняття та пов'язану з ними нову військову термінологію. [24]

Військово-публіцистичні тексти мають на меті не тільки надавати інформацію про певні події, але й посприяти кращому розумінню існуючих процесів, які існують у світі. Надаючи інформацію щодо певних подій, подібні

тексти мають одночасно впливати на аудиторію, брати участь у формуванні їхнього ставлення до подій та допомагати створювати відповідний рівень впевненості у читачів щодо цих подій. У текстах цього жанру емоційно-експресивна складова відіграє важливу роль. В них стараються уникати навмисно емоційних висловлювань. Експресивність і емоційність досягаються тут непрямими засобами, зокрема висловлюваннями, що впливають не лише на інтелектуальне сприйняття, але й на емоційну сферу людської психіки.

Такого ефекту досягають шляхом багаторазового повторення однієї думки, але щоразу з використанням різних типів лексики і поступовим додаванням нових аргументів. Це створює відчуття наростаючої інтенсивності, надаючи висловлюванню експресивності. Такий підхід допомагає формувати певні переконання в аудиторії. Ці риси властиві всім публіцистичним текстам незалежно від мови. Різниця лише полягає в тому, на якій ідеологічній основі ґрунтується текст, тобто чиї інтереси відстоює автор і до кого звернене його повідомлення. [7]

Основною метою уставів та настанов є організація та регламентація життя і діяльності військових у різних ситуаціях, які можуть виникнути під час повсякденної служби або в умовах бойових дій. У рамках цих документів ділова та інформаційна частини займають ключову позицію, оскільки саме в них надається інформація про те, як військовослужбовцям слід діяти в конкретних обставинах, які кроки їм необхідно виконати та в якій послідовності це слід робити. Проте, враховуючи те, що устави і настанови регламентують діяльність військ, у цій категорії військової літератури повністю зберігається спонукальна складова змісту. Однак на відміну від наказів, які адресуються конкретним виконавцям, спонукання в уставах стосується загальної поведінки певної категорії військових в умовах передбачуваної діяльності, таких як наступ чи оборона, і не зосереджується на окремих діях конкретних осіб. [9]

Переклад уставної літератури, як правило, не створює значних труднощів,

оскільки для всіх термінів і понять, що використовуються в цих текстах, надаються чіткі визначення, що допомагає уникнути можливих непорозумінь з боку перекладача. Цей тип літератури необхідно перекладати доволі часто, оскільки прямо там викладена прийнята в збройних силах військова доктрина та її практичне застосування у діяльності армії.

Однією з характерних ознак військово-ділових текстів є їх абсолютно однозначна орієнтація на адресата, що спонукає до виконання необхідних дій. В таких текстах природньо з'єднують три раніше згадані параметри: ділова характеристика, яка полягає у викладі необхідних фактів; спонукальна характеристика, що закликає адресата до виконання фізичних або когнітивних дій; і особистісна характеристика, яка проявляється у здатності таких текстів передавати наміри адресанта повідомлення. В цих текстах часто можна помітити як експресивність, так і емоційний вплив на отримувача. Доволі важливим є наявність емоційного змісту в бойових документах, адже саме він покликаний надихати підлеглих на швидкі та рішучі дії.

Зміст параграфу військового наказу залежить від його номера, і це є важливим аспектом, який військовий перекладач має знати. Знання номерів параграфів допомагає перекладачу краще орієнтуватися у суті матеріалу. Додатково, суворе регулювання підписів та заголовків також сприяє тому, щоб перекладач міг зрозуміти зміст бойового документа, навіть якщо він має доступ лише до певної частини тексту, а не до всього документа в цілому.

Отже, успішний переклад військових текстів значною мірою залежить від здатності перекладача розрізняти жанри текстів і застосовувати відповідні мовні засоби. Це не лише допомагає точніше передати зміст оригіналу, але й гарантує, що переклад виконує свою функцію так само ефективно, як і оригінал. [15]

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Важливість військової термінології у розумінні організації армії, її стратегій та озброєння

Військова термінологія має важливе значення в існуванні будь-якого народу, оскільки від правильного розуміння та перекладу військових термінів може залежати не лише зміст текстів і фільмів, але й збереження людських життів, особливо в умовах реального військового протистояння. На відміну від інших форм перекладу, військовий переклад стикається з проблемою, що не всі інтерпретатори володіють навичками роботи з військовими текстами, адже ця діяльність дійсно вимагає певного військового досвіду.

Військові тексти створюються військовими експертами і призначені для спілкування з іншими професіоналами в цій сфері. Особи, які займаються створенням цих текстів, мають можливість влучно користуватися відповідними термінологією та виразами, враховуючи, що основна аудиторія вже знайома з військовими термінами. [21] Оскільки ці тексти розраховані на ширше коло слухачів з різним рівнем фаховості та досвіду у військових справах, це вимагає включення додаткової інформації, щоб допомогти подолати можливі труднощі та проблеми, які можуть виникнути перед операторами зброї. Таким чином, мілітарний переклад вважається одним із найважчих видів технічного перекладу.

Мілітарний переклад характеризується чіткими підходами до викладення матеріалу та відсутністю емоційно-забарвленої лексики. Всі військові документи містять специфічні технічні терміни і аббревіатури. Хибний переклад принаймні одного слова може призвести до значних непорозумінь, тому перекладач, що працює в цій сфері, повинен добре розуміти політичний та військовий устрій держав, з чіх мов виконується переклад, а також знати мову і терміни, що стосуються армійських дисциплін. [38]

Перекладач, який спеціалізується на перекладі військових текстів та

документів, має не тільки досконало знати мову оригіналу та перекладу, але й мати глибоке розуміння військової справи, термінології, а також особливостей організації армій відповідних іноземних держав, військових стратегій, знання моделей техніки та озброєння. Його діяльність включає в себе всі існуючі види перекладу: писемний переклад, що включає в себе переклад військової документації та статутів, а також усний переклад, який передбачає як синхронний, так і двосторонній переклад.

У всіх аспектах військового перекладу важливо дотримуватися конфіденційності, тому що спілкування військових часто містить засекречену інформацію. Адекватність перекладу матеріалу передбачає не лише точне відтворення змісту, але й ретельне відтворення форми структури та порядку частин та послідовності матеріалів, послідовності викладу та інших чинників, які на перший погляд здаються незначними або формальними, проте мають вирішальне значення для військових фахівців. Як приклад, для бойових документів важливим є порядок подання пунктів і підпунктів, їх позначення, а також точність передачі дати, часу, координат, географії, типів підрозділів, та інших важливих даних. [28]

Особливою рисою військових текстів усіх жанрів є їх сильна наповненість військовими термінами різних форм. У ході розвитку військової науки та техніки, постійно з'являються актуальні терміни та словосполучення. Термінологічна лексика стала найдинамічнішим елементом військової літератури, а її потужний розвиток спонукає до потреби в певній уніфікації термінології та створення правил її використання у необхідному порядку. В багатьох країнах створюються спеціальні термінологічні відділи, які займаються уніфікацією наукової теорії, а також видаються спеціалізовані термінологічні довідники, словники та тезауруси, що охоплюють різні галузі знань. Це стало необхідним, оскільки без систематизації у використанні лексики стає дедалі складніше розуміти військові терміни. [3]

Фахові тексти військової тематики мають ряд лексичних особливостей, серед яких варто виокремити використання спеціалізованої термінології, яка має зв'язок з військовим ремеслом та різноманітними галузями техніки, що застосовуються в армії. Основною метою такої термінології є забезпечення взаєморозуміння серед фахівців однієї і тієї ж області. Фахівці лінгвістики та перекладачі підкреслюють, що особливістю мілітарних документів є їх висока інформаційна насиченість, а також доволі чітка структура викладу матеріалу, що зумовлена використанням великої кількості термінів, а також наявністю умовних позначень та кодових найменувань. У таких текстах також спостерігається відсутність художньо-естетичних засобів.

Науковому стилю притаманна об'єктивно-описова манера викладу, яка не передбачає емоційності та естетичної виразності. [29] Перекладознавчий аналіз показує, що фахівці часто роблять стилістичне адаптування тексту, який вони перекладають без звернення уваги на емоційно-стилістичні елементи з мови оригіналу, які їм здаються невідповідними для «серйозного» наукового тексту. Ці основні елементи також є надзвичайно важливими для процесу перекладу, оскільки без них неможливо знайти точний відповідник для тих термінів, що підлягають аналізу перекладачем. У багатьох мовах існує велика кількість науково-технічних термінів, які формуються шляхом зміни значення слів загальноживаної літературної мови або запозичуються з інших галузей діяльності, що пов'язані з науково-технічним розвитком.

Наприклад, в українській мові такими термінами є "крило літака" та "черевик гальма", тоді як в англійській мові – "*arm*" (*важіль*), "*leg*" (*ніжка літака*) та "*wing*" (*крило літака*). Процес створення термінів через зміну значення характеризується тим, що об'єкт перекладу часто має схожі ознаки з предметом або явищем, назва якого береться для використання як термін. При здійсненні такого перекладу необхідно брати до уваги, що ознака, яка застосовується для опису об'єкта, є ключовою при зміні назви, і ця ознака може бути не

закономірною. Це відрізняється від інших способів термінотворення, оскільки в даному випадку не потрібно вигадувати новий термін, а необхідно вибрати вже існуюче слово, значення якого відображає одне з можливих значень.

Щоб правильно передати терміни в мові перекладу, перекладач повинен бути обізнаний з мовними знаками, що є актуальними в термінології іншої мови. Це позначення як правило запам'ятовується перекладачем у контексті терміну рідної мови, що допомагає встановити прямі знакові відносини між термінами: *“Адмірал – Admiral Полковник – Colonel Майор – Major Генерал – General Капітан – Captain.” [4]*

Проведений аналіз цієї інформації дозволяє стверджувати, що основним критерієм будь-якого перекладу, і зокрема військового, є його точність. Крім того, термін "еквівалентний" означає "рівнозначний".

Відомо, що розрізняють два основних типи словотворення: морфологічне та лексико-семантичне. У випадку морфологічного словотворення нові слова створюються шляхом комбінування морфем. Лексико-семантичне словотворення, в свою чергу, характеризується появою нових слів в результаті перенесення назв або зміни визначення без формування актуального комплексу звуків. Крім того, мілітарна лексика збагачується за рахунок слів іншомовного походження. Морфологічне словотворення термінів включає кілька основних методів: афіксацію, словосполучення, конверсію та скорочення. Афіксація є процесом, за сприяння якого актуальна термінологія утворюється шляхом додавання словоутворюючих афіксів до інших частин мови. [35]

Особливу увагу під час перекладу термінології слід приділити так званім «фальшивим друзям» перекладача. Це слова, розмовні або сленгові, які можуть звучати схоже або мати схоже написання з уже відомими перекладачу словами його рідної мови, але їх значення насправді зовсім інше, ніж в думках людини, яка не є мовним носієм. Навіть коли слово лексично схоже та звучить подібно, це не є гарантією, що його значення буде таким самим в обох мовах. Наприклад,

досить поширеною помилкою є хибний переклад військового вигуку *«roger»*, який треба перекладати українською як *«так точно»* або *«прийнято»*. Проте некомпетентний або недосвідчений перекладач може помилково визначити, що вигукнуте ім'я, і перекласти його як «Роджер».

Вживання сленгових та ідіоматичних виразів у військовому спілкуванні створює додаткові труднощі для перекладу через своє яскраве емоційне забарвлення. Вирази сленгу не мають прямих відповідників в мові перекладу, а їх сенс може бути не дуже зрозумілим для людей, які не є носіями мови перекладу. При здійсненні перекладу військового сленгу, необхідно тонко розуміти та визначати історичний та культурологічний контекст, в якому цей сленг використовуються, і знати для кого буде робитися переклад та рівень знання цими особами мови оригіналу та предметними аспектами перекладу. Це дозволить перекладачу впевнитися, що переклад чітко висвітлює очікуване значення оригінального терміну сленгу.

Переклад суті оригіналу є одним з найважливіших питань, що з'являються під час військового перекладу. Стилiстичний аспект перекладу залежить від правильного вибору лексико-граматичних засобів, з урахуванням функціонально-комунікативної направленості оригінального тексту та наявних мовних понять. У текстах військової тематики також вживаються спеціалізовані терміни, аббревіатури та скорочення, які необхідно показувати в перекладі чітко і ретельно, щоб не допустити неточності і помилок. Стилiь української передачі мілітарних матеріалів має бути відповідним до норм, прийнятим для конкретного типу документів, враховуючи функціонально-комунікативну спрямованість оригіналу. Перекладач має прибрати надмірну образність та елементи жаргону, які не є звичними для українських мілітарних матеріалів, а також точно і чітко передати зміст українською мовою, зберігаючи форму структури перекладу. [38]

Такі реалії склалися незважаючи на процес уніфікації, народні особливості

термінів і стандартизація здійснюється за різними методами. Мілітарні терміни тримають свої традиційні характеристики, не кажучи про випадки, коли поняття в різних мовах не збігаються. Це робить проблему термінів і мілітарної термінології однією з найважливіших у військовому перекладі. Ситуацію ускладнює те, що на сьогодні в лінгвістичній літературі немає чітко визначеного поняття «термін». Термінологія військової сфери висвітлена як лексичний прошарок, що притаманний їй і нараховує найменування предметів, процесів, явищ, осіб, дій що є безпосередньо пов'язаними із цією сферою. У підсистемі військової термінології функціонують терміни різних мотивацій. Мотивація терміну створюється шляхом вичленення спільного значення одиниці терміну з значення її складових частин. Це відбувається також через асоціації, що стають базою для створення метафор, метонімії та транспортування номінативності за функцією. [13]

Однозначність терміну в цьому контексті не можна порівнювати з різними варіантами його перекладу, оскільки еквівалент перекладу конкретного терміну не є формулюванням для нього, а лише одним з переліку відповідних лексичних варіантів. Є декілька можливих варіантів, оскільки обсяг значення, який позначається в мові оригіналу терміном, який майже ніколи не корелює з обсягом значення у мові перекладу. Саме з цієї причини виникає необхідність порівнювати різні обсяги понять у різних мовах, а іноді й зовсім інші поняття, які виступають у ролі перекладацьких еквівалентів. Слід не забувати, що одне й те ж слово може виступати як різні терміни в багатьох сферах військового ремесла. Військовий перекладач має завжди тримати це в пам'яті. Звертаючись до словника двох мов, він має постійно усвідомлювати, у якій саме сфері військової галузі він шукає необхідний відповідник.

Важливою особливістю термінологічної військової лексики є те, що вона, на відміну від термінології таких галузей, як радіоелектроніка чи обчислювальна техніка, є більш усталеною і сформованою. Війни виникали у людському

суспільстві з давніх давен, армія існувала з моменту виникнення сталих державних утворень. Для позначення відповідних предметів, явищ та об'єктів були запозичені слова з розмовної мови. Звичайно, за останні десятиліття та століття ця термінологія поповнилася великою кількістю термінологічних неологізмів — нових термінів, що з'явилися внаслідок розробки та впровадження новітніх типів озброєння, родів військ та збільшення складної командно-розпорядчених даних. Однак основа та база військової термінології складається з лексики, яка виникла в прадавні часи і стала зрозумілою, та звичною не тільки для військових фахівців, а й для широких мас населення, на долю яких випало багато військових конфліктів. Тому можна зазначити про детермінологізацію великої частки фахової термінологічної лексики військової справи, яка широко використовується в засобах масової інформації, а також у художніх та публіцистичних виданнях. [40]

Загалом, військовий переклад належить до найбільш складних видів перекладу, оскільки вимагає не лише відмінного володіння мовами, але й ґрунтовного розуміння військової сфери та вміння оперативно реагувати на зміни в термінології та умовах. Основними чинниками успішного перекладу є точне відтворення термінів та збереження структури й змістової цілісності тексту, що забезпечує його відповідність та адекватність у реальних обставинах.

2.2. Аналіз текстів військової тематики

Адекватний переклад лексем військової тематики і цілих текстів значно залежить від правильного термінологічного перекладу. Це пояснюється тим, що велика частина військової лексики складається з військових і військово-технічних термінів, які несуть у собі потужне смислове навантаження і по факту являються ключем до розуміння змісту. Враховуючи обстановку, що склалася в Україні, історичний та соціокультурний контекст, а також потребу в тісній

співпраці англомовних військових з українськими, ми можемо змоделювати можливі варіанти спілкування захисників України з використанням машинного перекладу, в першу чергу Google Translate. Адекватність перекладу мілітарних лексем і текстів загалом значною мірою обумовлена правильністю термінологічного перекладу. Це пояснюється тим, що значна частина військової лексики складається з військових та військово-технічних термінів, які несуть у собі найбільше смислове навантаження і фактично є ключовими для правильного розуміння змісту. [10]

Абревіатури та акроніми широко використовуються у армійській термінології, тому що вони допомагають спростити складні терміни і сприяють швидкому обміну інформацією між військовослужбовцями. Ці мовні елементи часто використовуються для позначення організацій, обладнання або процедур, і їх форма може мати відмінності в різних країнах. При перекладі армійських акронімів та аббревіатур українською мовою можуть використовуватись певні техніки.

1) Добір функціонального відповідника. У деяких випадках акроніми та аббревіатури оригінальною мовою має відповідник в мові перекладу. Перекладач має розуміти такі усталені еквіваленти і використовувати їх, коли це доцільно.

Наприклад:

- *ВМ: “NATO (North Atlantic Treaty Organization)” – ПМ: “НАТО (Північноатлантичний договірний альянс)”*

- *ВМ: “ICBM (Intercontinental Ballistic Missile)” – ПМ: “МБР (міжконтинентальна балістична ракета)”*

2) Транскодування. У разі відсутності чіткого еквівалента перекладач може здійснити транслітерацію акроніма або аббревіатури з оригінальної мови на переклад. Цей підхід дозволяє берегти початковий сенс, проте може бути важким для розуміння цільової аудиторії. Приклади:

- *ВМ: “UAV (Unmanned Aerial Vehicle)” – ПМ: “БПЛА (безпілотний літальний*

апарат).”

- *ВМ*: “*GPS (Global Positioning System)*” – *ПМ*: “*ГНСС (глобальна навігаційна супутникова система)*”

- *ВМ*: “*AWACS (Airborne Warning and Control System)*” – *ПМ*: “*БсПЗ (бортова система попередження зіткнення).*”

3) Адаптивне транскодування. Іноді перекладачеві потрібно створити новий акронім або аббревіатуру для перекладу, яка показує значення вихідного терміну, але оптимізує його до лінгвістичного та культурного контексту. Наприклад:

- *ВМ*: “*SEALs (Sea, Air, and Land Teams)*” – *ПМ*: “*ВМФС (Водно-морські, повітряні та наземні сили)*”

- *ВМ*: “*SWAT (Special Weapons and Tactics)*” – *ПМ*: “*Спецназ (Спеціальна зброя та тактика)*”

- *ВМ*: “*JDAM (Joint Direct Attack Munition)*” – *ПМ*: “*СБПУ (спільні боєприпаси прямого ураження).*”

4) Експлікація. Це метод, за яким фахівець з перекладу передає значення акроніма або аббревіатури описовим зв’язком слів, надаючи тлумачення цього значення. Приклад:

- *ВМ*: “*A2/AD*” – *ПМ*: “*Вороже блокування доступу до систем/блокування зон інформаційного впливу держави*”

- *ВМ*: “*START Treaty*” – *ПМ*: “*Договір про скорочення стратегічного наступального озброєння START.*” [22]

Перекладачі мають залишатися дуже уважними під час роботи з акронімами та аббревіатурами в контексті військової термінології, оскільки точна передача їх значення є критично важливою для ясної комунікації між військовослужбовцями та організаціями.

Неологізми та технічні терміни становлять важливі елементи військової термінології. Неологізми — це новоутворені вирази або слова, які не так давно з’явилися в мовленні, тоді як технологічні терміни — це вузькопрофільні слова

чи фрази, що відносяться до певної сфери або дисципліни. У контексті військового мовлення такі терміни часто з'являються внаслідок технологічного прогресу, впровадження нових тактик або стратегічних концепцій. Переклад неологізмів і технічних термінів українською мовою стикається з декількома викликами:

- 1) Словниковий відповідник: Коли неологізм або термін має безпосередній мовний еквівалент, на який здійснюється переклад, фахівець має обрати цей еквівалент, щоб не змінити первісне значення. Приклади: *ВМ: “Cyberwarfare” – ПМ: “кібервійна,” ВМ: “Stealth technology” – ПМ: “стелс-технологія,” ВМ: “Electronic warfare” – ПМ: “радіоелектронна боротьба”*
- 2) Калькування та запозичення. У різних випадках неологізми або технічні терміни можуть бути запозичені прямо з вихідної мови або адаптовані у формі кальки, що показує переклад окремих складових терміну зі збереженням його структури. Приклади: *ВМ: “Drone” (запозичення) – ПМ: “дрон,” ВМ: “Network-centric warfare (калька)” – ПМ: “мережево-центрична війна (дослівний переклад: мережево-центрична війна)”*
- 3) Перекладацьке неотворення. Якщо жоден з варіантів, таких як прямий переклад чи запозичення, не підходить, перекладач може бути змушений визначити новий мовний термін, на яку перекладає, щоб точно вичленити значення оригінального неологізму чи технічного терміна. У такому процесі важливо визначати мовний і культурний контекст мови перекладу, аби актуальний термін був чітким і достовірним. Приклади: *ВМ: “Counterinsurgency” – ПМ: “протистояння (вигаданий термін, що походить від українських слів «протидія» і «повстання»),” ВМ: “Asymmetric warfare” – ПМ: “асиметрична війна (термін, що утворений від поєднання українських слів «асиметричний» і «війна»).” [22]*

2.3. Особливості перекладу військового жаргону та сленгу

Жаргон і сленг становлять важливу частину мілітарної термінології, вони утворюються внаслідок специфічної культури та досвіду військовослужбовців. Жаргон є частиною спеціалізованої лексики, що вживається в межах конкретної фахової групи, тоді як сленг включає неформальні слова та вирази, що формуються в рамках окремої спільноти. Як жаргон, так і сленг можуть утворювати труднощі під час перекладу на українську мову, тому що часто мають інші значення або культурні відтінки, які не можуть бути безпосередньо перекладені.

1) Відтворення першим відповідником. У деяких випадках дослівний переклад жаргонного чи сленгового висловлювання може бути достатнім для передачі оригінального значення. Проте такий підхід не завжди є доцільним, адже перекладений термін може втратити своє культурне значення або специфічні відтінки. Прикладами є:

- *ВМ: "Firepower" – ПМ: "вогнева потужність (дослівний переклад, що зберігає значення)"*

- *ВМ: "Recop (скорочення від reconnaissance)" – ПМ: "розвідка (дослівний переклад, що зберігає неформальний стиль скорочення)"*

2) Заміна терміном що виступає еквівалентом. Якщо переклад напругу не є прийнятним, перекладач може бути змушений шукати еквівалент у мові перекладу, який відображає те ж значення та культурне підґрунтя. У армійському словнику ЗСУ є багато цікавих і незвичайних назв, які використовують військовослужбовці. Як приклад, термін «Наташка» позначає вантажівку «Урал», «Шишига» відноситься до автомобіля «ГАЗ-66», а «Покемон» означає модернізовану версію кулемета Калашникова та інші.

Самозарядна гвинтівка Дегтярьова (СВД) в армії, починаючи з радянських часів, отримала прізвисько "Весло", що сталося через її зовнішній вигляд, який нагадує дерев'яне весло. Це прізвисько може бути переведене як "Oar" (за

допомогою Google Translate). Гвинтівка СВД (гвинтівка з дерев'яним прикладом і газовою трубкою, скелетна конструкція, що використовувалася до переходу на синтетичну чорну обробку) (авторський переклад). Назва "Лимончик, лимонка", що використовується для позначення гранати, була зрозуміла всім у радянській армії. Однак для іноземних солдатів цей переклад може бути зрозумілим лише через аналогію з зовнішнім виглядом фрукта, і тому його можна перекласти як *"Limonchik, lemon"* (за допомогою Google Translate) у контексті гранати РГД-5. Найбільш затребуваним елементом в екіпіровці сучасного українського солдата є *"Глаза, ночнік"*, що позначає прилад нічного бачення. Це можна перекласти як *"Eyes, night lamp"* або *"Night-Vision Goggles"*.

Особливим є також жаргонне слово *"Коробочка (одиниця бронетехніки)"* – *"box (unit of armored vehicles);"* *"armoured vehicle (авторський переклад)"*. Варто зауважити, що навіть досвідченому перекладачу, який не знає цього жаргону, може бути складно знайти правильний переклад. Наприклад, лексема *"Бардак (БРДМ, броньована розвідувально-дозорна машина)"* перекладається як *"mess (за версією Google Translate)"*; *"Combat Reconnaissance/Patrol Vehicle (авторський переклад)"* має також суттєві невідповідності. Жаргонізм *"Беха, Бумер (БМП, бойова машина піхоти)"* перекладається як *"Beha, Boomer (Google Translate);"* *"IFV (infantry fighting vehicle) (авторський переклад)"* проблематично перевести через незрозумілу аналогію з автомобільною маркою "BMW". Ще один транспортний засіб *"Мотоліга (БТ-ЛБ, багатоцільовий легкий броньований транспортер, від російського МТ-ЛБ)"* перекладається як *"Motoliga; multipurpose lightly-armored transporter (авторський переклад)."* Цей термін виник у ході калькування з армії СРСР. Кожен із цих термінів має своє унікальне значення і підмічається військовими для влучності та зручності спілкування. Щоб адекватно передавати зміст, перекладачеві прийдеться шукати відповідний термін. Приклади:

- ВМ: *“Green Berets (спеціальні підрозділи армії США)”* – ПМ: *“Зелені Берети (український еквівалент);”*

- ВМ: *“GI (американський військовий сленг, що означає солдата)”* – ПМ: *“Салага (український сленговий термін для позначення солдата, хоча конотації можуть децю відрізнятися).”*

3) Збереження вихідного терміну. При деяких ситуаціях фахівець може вирішити зберегти оригінальний термін жаргону або сленгу, якщо він є широко відомим у мові перекладу або коли відповідного еквівалента немає. У таких випадках розробка короткого пояснення або глосарію дає можливість аудиторії зрозуміти термін. Приклади:

- ВМ: *“Humvee (аббревіатура від High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle – високомобільний багатоцільовий колісний транспортний засіб)”* – МП: *“Гамер (Humvee, транслітеровано українською);”*

- ВМ: *“KIA (Killed in Action)”* – ПМ: *“KIA (оригінальна аббревіатура зберігається, але може супроводжуватися пояснювальною запискою).”*

З аналізу вищезазначеного видно, що мілітарна лексика, особливо термінологічна, вимагає від фахівця значної уваги та професійності, а також високого рівня підготовки. Переклад деяких текстів та лексичних одиниць, що стосуються військової тематики, має свої особливості. У зв'язку з розвитком глобальних тенденцій у перекладі, а також з появою збройних конфліктів (зокрема війни на території України), вивчена термінологія стає все більш актуальною і набуває прагматичного значення. З прогресом у військовій справі протягом останніх років та виникненням нових актуальних термінів і сленгових виразів з'являється потреба в більш детальних дослідженнях у цій галузі перекладознавства. [6]

Жаргон Збройних Сил України та інших військових підрозділів становить значний пласт лексики, що включає як запозичення з військового сленгу армій минулих десятиліть для позначення техніки та озброєння, що застаріли, так і

нові терміни, що позначають реалії поточного протистояння, зокрема найменування озброєнь, наданих країнами-партнерами. Жаргонізми створюються задля реалізації повного взаємозуміння серед фахівців військової галузі, що має усталений словник специфічних термінів. У цілому, термінологічні жаргонізми розглядаються як обмежений контекст лексики, межі якого визначає специфіка соціальної діяльності.

Переклад військових жаргонізмів є досить складним завданням, адже багато з них позбавлені точних еквівалентів у мові перекладу. Важливу роль у цьому процесі відіграє контекст, що дозволяє вивести загальні значення з компонентів слів. Головною помилкою під час перекладу військових жаргонізмів є прагнення до буквального еквіваленту для українських термінів. Такий підхід часто призводить до втрати специфіки української армії, яка успадкувала значну частину жаргонізмів з радянської армії. Крім того, існує ризик помилки, коли подібні термінологічні одиниці позначають поняття, що є характерними для іноземних армій, і, відповідно, не відображають реалій української. Оскільки різні армії сьогодні репрезентують відмінні типи сил, їхня структура значно різниться.

Щодо перекладу військових звань, існує думка, що їх варто залишати без змін. Наприклад, Ю. Веремєєв у своїй книзі «Анатомія армії» стверджує, що адекватний переклад іноземних військових звань українською мовою є неможливим через значні відмінності в системах звань різних країн, як у назвах звань, так і в їх структурі. Наприклад, в американській армії військовослужбовці розподіляються на “enlisted” і “non-commissioned officers”.

Хоча один з варіантів перекладу терміна "enlisted" може звучати як «американський військовослужбовець рядового або сержантського складу, що проходить строкову службу», слід врахувати, що строкову службу в США давно скасовано. [25]

Інший приклад складнощів перекладу — звання «лейтенант». У Збройних Силах США існує два різновиди цього звання, тоді як в українській армії — три, що нерідко стає джерелом непорозумінь. Тому Ю. Веремєєв у своїх роботах пропонує використовувати дослівні варіанти перекладу на кшталт «прайвіт ферст клас», «ферст лейтенант», «секонд лейтенант», «кептен», «енсін».

У військовій літературі часто зустрічаються скорочення та аббревіатури для позначення звань і спеціальних термінів. Деякі з них настільки закріпилися в ужитку, що стали окремими термінами. Однак одне й те саме скорочення може мати різні значення в різних військових контекстах, що є важливим аспектом, який має враховувати військовий перекладач.

РОЗДІЛ 3. ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕКЛАД В УМОВНО МИРНИЙ ЧАС

3.1. Підготовка та вимоги до військових перекладачів

Підготовка військових перекладачів у воєнний час передбачає глибоке опанування теоретичних знань і розвиток практичних навичок, що охоплюють всі основні аспекти мовленнєвої та перекладацької компетенції. Це включає вдосконалення фонетичних, лексичних і граматичних умінь, а також покращення перекладацької майстерності студентів. Різні методи підготовки ґрунтуються на створенні ефективного навчального процесу, який підтримує атмосферу успішності й довіри, базуючись на партнерських відносинах між викладачем і студентом.

Значна увага приділяється активізації пізнавальної діяльності та розвитку самостійності в прийнятті рішень, формуванню інформаційної культури, а також створенню можливостей для дослідницької та аналітичної роботи. Це сприяє ефективній комунікації в багатонаціональних проектах. Робота з інтернет-ресурсами під час навчання іноземної мови та перекладу дає викладачу

широкий набір інструментів для вирішення різноманітних навчальних і методичних завдань, особливо коли новітні інформаційні технології гармонійно поєднуються з традиційними методами викладання.

Практична робота військового перекладача-референта, що потребує спеціалізованої підготовки та професійних навичок, є надзвичайно різноманітною. Сюди входить оперативно-тактичний письмовий переклад статутних документів, усний переклад у радіоефірі, двосторонній переклад під час обговорень військових тем, синхронний переклад, роботу з військовою кореспонденцією, а також реферування та анотування текстів військового, військово-технічного й військово-політичного характеру. Високі вимоги до професійної підготовки перекладача-референта зумовлені особливостями його діяльності. [41]

За словами Л. Л. Нелюбіна, військові тексти суттєво відрізняються від інших через значну кількість спеціалізованої військової лексики, широке застосування термінології з військової та науково-технічної сфер, а також використання сталих словосполучень, характерних для військової комунікації. Крім того, такі матеріали містять велику кількість військових термінів, спеціальних скорочень і позначень, які є важливою частиною роботи перекладача.

До військового перекладача-референта висуваються надзвичайно високі вимоги через специфіку його роботи, що потребує ґрунтовної підготовки та високого рівня професіоналізму. Вони включають не лише мовні та перекладацькі навички, але й високий рівень морально-політичної свідомості. Перекладач повинен мати глибоке розуміння свого патріотичного обов'язку, розуміти міжнародні завдання своєї держави, бути пильним і непримиренним до ворожої ідеології.

Ключовим аспектом є абсолютна відданість рідній країні. Високий рівень професійної підготовки військового перекладача включає глибокі військово-технічних та оперативно-тактичних знань, необхідні для його участі у всіх

сферах бойової діяльності військових підрозділів. Окрім цього, перекладач має бути психологічно стійким, щоб успішно працювати під вогневим тиском, мати належну фізичну підготовку та практичні навички використання засобів зв'язку, особливо в складних умовах та за наявності різноманітних перешкод.

Військовий перекладач повинен вільно володіти як рідною, так і іноземною мовами, щоб швидко та точно передавати інформацію. [9] Він зобов'язаний досконало знати українську та іноземну військову термінологію (оперативно-тактичну, командно-штабну та військово-технічну) і мати чітке розуміння структури збройних сил інших держав, їх стратегії, тактики, технічного оснащення та озброєння.

Важливо, щоб військовий перекладач однаково добре справлявся з усіма видами письмового та усного перекладу, легко переключаючись між мовами. Це вимагає застосування здобутих знань з лексики, фразеології, граматики та стилістики обох мов. Такі вимоги спрямовані на те, щоб перекладач міг забезпечувати ефективну комунікацію в умовах, де від якості обміну інформацією залежить успіх військових операцій.

В Україні військовий перекладач розглядається як "офіцер-філолог, який на професійному рівні володіє міжкультурною, білінгвальною, психолінгвістичною та мовленнєво-розумовою компетенціями для виконання службових обов'язків". Його компетентність визначається як комплекс знань, навичок, умінь, цінностей та способів мислення, що формуються на основі повної вищої освіти і охоплюють філологічні, мовознавчі, перекладацькі, лінгвокультурознавчі, військово-професійні, військово-гуманітарні та спеціальні військові знання.

Особисті якості також відіграють важливу роль, оскільки вони визначають рівень готовності виконувати лінгвістичне забезпечення військових операцій та інші службові завдання в умовах звичайної служби та в екстремальних ситуаціях. Основна задача військового перекладача полягає в забезпеченні

ефективної комунікації у військових структурах. Це можна визначити як "комплекс спеціальних заходів, завдань, процедур та процесів, що мають прикладний і фундаментальний характер у військово-політичній, військово-технічній і військово-спеціальних сферах діяльності Збройних Сил України". [38]

Ці заходи спрямовані на реалізацію таких функцій, як міжкультурна (посередницька у спілкуванні) діяльність, військово-термінологічна (нормативно-кодифікаційна) діяльність, військово-країнознавча (інформаційно-аналітична) робота, лінгводослідницька (науково-пошукова) діяльність і лінгвопедагогічна (дидактична та діагностична) підготовка. Виконання цих завдань потребує від військового перекладача високого рівня професійної, філологічної та двомовної компетентності.

Професійна компетентність військового перекладача формується шляхом поєднання знань офіцера, який є фахівцем у сфері військового управління на тактичному рівні (спеціальність "254. Забезпечення військ (сил)"), і знань перекладача — спеціаліста у галузі філології, лінгвістики та перекладу (спеціальність "035. Філологія").

Ця компетентність розкривається через професійний стандарт, який визначає обов'язки військового перекладача і його роль у Збройних Силах України та інших військових структурах, що відповідають за національну безпеку та оборону. [29] За висновками дослідників, професійний стандарт виступає інструментом, що окреслює і закріплює перелік і рівні професійних компетенцій, необхідних для військових фахівців.

Дослідження професійних стандартів для військового перекладача на бакалаврському і магістерському рівнях вищої освіти дозволяє виявити важливу військову складову в його професійній компетентності.

Результати аналізу свідчать про можливість виокремлення трьох основних типів знань, навичок, способів мислення, цінностей та інших особистісних

характеристик, які визначають готовність і здатність військового перекладача виконувати завдання з лінгвістичного забезпечення підрозділів як у звичних умовах, так і в надзвичайних ситуаціях служби. Ці складові формують ключові компоненти військової компетентності, а саме: військово-спеціальні компетенції, військово-гуманітарні та військово-професійні, на основякі далі будуть розглянуті детальніше.

Військово-професійні компетенції охоплюють комплекс базових і спеціалізованих знань, навичок і вмінь, зосереджених на військовій підготовці офіцера-командира. Ці компетенції дозволяють перекладачеві ефективно застосовувати набуті знання у підготовці до бою і виконанні завдань під час бойових операцій, щоденної служби тощо. Зокрема, до них входять такі навички:

- Планування, організація та проведення різняк у звих видів бойових дій, що включає чітке формулювання бойових завдань для підпорядкованих та доданих підрозділів (вогневих засобів), орієнтування у складних умовах бою.
- Ухвалення оптимальних рішень у бойових умовах: постановка завдань для підрозділів на базі отриманої інформації, оцінки ситуації та проведення тактичних розрахунків, розробка й ведення бойової документації.
- Участь у розвідувальних і бойових дозорах.
- Знання організаційної структури, тактики дій та озброєння підрозділів збройних сил противника.
- Здійснення інформаційно-психологічної протидії в бойових діях і миротворчих операціях.
- Управління повсякденною діяльністю підрозділів, що передбачає аналіз небезпечних і шкідливих чинників, забезпечення безпеки особового складу, організацію пожежної безпеки та охорони військових об'єктів.
- Користування засобами індивідуального зв'язку.

- Організація радіаційного, хімічного та біологічного захисту підрозділів у ході виконання завдань.
- Дотримання статутних норм Збройних Сил України та інших нормативних документів, що регламентують щоденну службу діяльність.
- Підготовка озброєння до бойового застосування і його ефективне використання під час бою чи навчань.
- Навички ведення точного вогню зі штатного озброєння у будь-яких погодних умовах як вдень, так і вночі.
- Уміння водити транспорт у різних кліматичних умовах, пори року, часу доби та долати природні й штучні перешкоди.
- Виконання інженерних завдань під час бою.
- Підтримка життєздатності в сепаратних умовах у різних фізико-географічних середовищах під час виконання бойових завдань.
- Орієнтація на місцевості з ефективним використанням тактичних характеристик ландшафту, робота з картами, визначення координат об'єктів, оформлення бойових графічних документів.
- Підготовка особового складу до фізичної готовності виконувати навчально-бойові завдання.
- Знання методів нейтралізації негативного впливу бойових умов на психіку військовослужбовців, методів надання психологічної допомоги (самопомоги) у бойових і навчально-бойових ситуаціях.

Отже, ці компетенції забезпечують комплексну підготовку військового перекладача до роботи в будь-яких умовах, сприяючи його успішності як у стандартних, так і в надзвичайних ситуаціях. [5]

3.2. Взаємодія з союзниками та розвиток вітчизняного військового перекладу

Україна, як одна із засновниць ООН та партнер НАТО, з 1992 року активно долучається до міжнародної миротворчої діяльності, зобов'язавшись адаптувати свої збройні сили до стандартів НАТО. Ці стандарти охоплюють практично всі аспекти роботи військових підрозділів Альянсу, зокрема засоби зв'язку, термінологію, штабні процедури та регламентуючі документи. Українські військові перекладачі докладають значних зусиль для подолання мовних бар'єрів з країнами НАТО. Основним завданням у цьому напрямі є розвиток спеціалізованої військової субмови та унормування військової термінології українською мовою — процес, який розпочався задовго до сьогоденних подій.

Через активізацією участі Сил Оборони у різних програмах військової співпраці, зростає потреба у кваліфікованих військових перекладачах та навчальних закладах для їх підготовки. Це обумовлено інтенсивним розвитком військової галузі, зокрема через війну в Україні, а також технологічним прогресом у сфері оборони та зміною політичних орієнтирів країн. Процес створення нової військової термінології та інтеграція нових понять у повсякденне спілкування військових є постійним. Усунення мовних перешкод і освоєння штабних процедур за стандартами НАТО є вирішальними етапами цього процесу.

Укладачі першого підручника з військового перекладу аналізують цю діяльність із двох перспектив: як практичну мовну роботу та як навчальну дисципліну. Військовий переклад, як практична діяльність, належить до спеціалізованих перекладів і передбачає роботу з різноманітними військовими матеріалами. Включення військового перекладу як окремої дисципліни в навчальну програму обґрунтовується наявністю ряду специфічних вимог до усного та письмового перекладу в межах військової тематики. Ці особливості зумовлені специфікою військової справи як окремої галузі знань. [41]

Г. М. Стрелковський вніс вагомий вклад у розвиток теорії та практики військового перекладу. Він наголошував, що будь-яка теорія є результатом

узагальнення і систематизації практичних результатів певної діяльності.

Глибоке розуміння цих процесів закладає основу для створення окремих теорій, які в подальшому зворотно впливають на практику, сприяючи ефективному вирішенню актуальних проблем. Подібно до того, як практика загального перекладу привела до формування власної теорії, практика військового перекладу сприяла створенню теорії військового перекладу.

Першою значною науковою працею у цій галузі в Україні є дослідження В. В. Балабіна, який вивчав специфіку перекладу американського військового сленгу. Вчений не тільки ініціював низку досліджень у цій галузі, але й заклав основи для формування української школи військового перекладу. Серед його значущих робіт — навчальний посібник "Основи військового перекладу". Пізніше, під редакцією Балабіна, В. М. Лісовський та О. О. Чернишов видали підручник з такою ж назвою у 2008 році. Важливим є також тритомний підручник з військово-технічного перекладу англійською мовою, створений В. М. Лісовським у 2010 році.

Крім цього, авторський колектив у складі Гапонової В., Яремчука І. та Блощинського І. підготував навчальну монографію з дисципліни "Військовий переклад". Гуковою О. був розроблений посібник, присвячений практичному терміну військово-спеціальної мовної підготовки для військових вишів. Важливе місце займає також дослідження П. А. Матюші, який вивчав переклад військових термінів збройних сил франкомовних та румуномовних країн.

М. Б. Білан зробив значний внесок як перекладач і дослідник: він є співавтором підручника з основ військового перекладу французькою мовою (виданого у 2010 році) і провів дослідження лексико-семантичних проблем у військовому перекладі, яке увійшло в однойменну монографію.

У 1997 році Я. П. Яремко провів дослідження, присвячене формуванню української військової термінології з філологічного погляду, а також розглянув особливості термінів-символів та їх умовних позначень. Д. В. Василенко зробив

вагомий внесок у дослідження оновлення та збагачення англійської мови, зокрема у військовій лексиці ХХ – початку ХХІ століть. Дослідження Т. Б. Лебедевої про розвиток військової лексики в сучасній німецькій мові є також важливим внеском у галузь. Отже, всі ці роботи, методології та практичні досягнення заклали основу для подальших досліджень у сфері військового перекладу та документації. [14]

ВИСНОВКИ

Специфіка військового перекладу є надзвичайно важливою в умовах сучасних військових конфліктів. Точність та ефективність комунікації у військових ситуаціях, особливо між міжнародними партнерами, безпосередньо залежить від компетентності військових перекладачів. Військова термінологія є специфічною, насиченою технічними термінами, аббревіатурами та сленгом.

Для адекватного перекладу важливо розуміти як загальну структуру військових текстів, так і їх функціональну природу. Неправильний переклад навіть одного терміна може мати серйозні наслідки для військової операції. Військовий переклад потребує спеціальних методів, таких як калькування, адаптація та транслітерація, що допомагають передавати точний зміст термінів між мовами. Окрім того, важливо враховувати культурні та контекстуальні особливості різних армій, зокрема в питаннях військового жаргону та скорочень.

Військові перекладачі відіграють ключову роль у забезпеченні чіткої та швидкої комунікації між підрозділами. Це особливо важливо у коаліційних операціях, де різні військові підрозділи використовують різні мови, а успіх операції може залежати від точного розуміння наказів. Важливість детального розуміння військової термінології та навичок перекладу документів та команд робить ці знання незамінними під час виконання бойових завдань.

Подальше дослідження у цій сфері та співпраця з міжнародними партнерами може стосуватися удосконалення методів перекладу військових неологізмів, особливо з огляду на швидкий розвиток нових технологій та зброї. Не менш

важливим є вивчення питання стандартизації термінів у міжнародних військових операціях та розробка єдиної термінологічної бази згідно міжнародним стандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики. Теоретична і дидактична філологія. 2010, № 8, с. 15. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tidf/2010_8/11_21.pdf.
2. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. Т. 2, № 34. С. 67–73.
3. Балабін В. В. Завдання теорії військового перекладу. Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві: [матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 23-24 березня 2018 року)]. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 105-107.
4. Балабін В. В. Концепція лінгвістичного забезпечення військ. Paradigm of Knowledge. 2018, № 2 (28). С. 144–154. DOI: 10.26886/2520-7474.2(28)2018.10.
5. Балабін В. В. Об'єкт і предмет теорії військового перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2017, № 31. Т. 3. С. 97-100.
6. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу. Київ: Логос, 2002. 314 с.
7. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Філологічні трактати. 2018, Т. 10, № 1. С. 7–18. DOI: 10.21272/Ftrk.2018.10(1)-01.
8. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Філологічні трактати. 2018. Т. 10, № 1. С. 7–18.

9. Балабін В. В. Загальнонаукові основи теорії військового перекладу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 29 (68), № 1, 2018. С. 85-89.
10. Білан М. Б. Лексико-семантичні проблеми військового перекладу. Київ: Логос, 2010. 244 с.
11. Бойко Ю. П., Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської військової термінології. Хмельницький нац. ун-т. «Актуальні проблеми філології та перекладознавства». 2020, Вип 20. С. 17-20.
12. Бровкіна О. В. Вступ до перекладознавства. Сумський державний університет, 2016. С. 22-32.
13. Гапонова В. М., Яремчук І. А., Блощинський І. Г. Військовий переклад: Навчальний посібник. Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2006. 440 с.
14. Глазова О. П. Жаргон і сленг: як ставитись до них словеснику? URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2651/1/O_Glazova_MD_9_IPPO.pdf.
15. Гукова О. В. Практичний курс військово-спеціальної мовної підготовки: навчальний посібник. Житомир: ЖВІ НАУ, 2010. 320 с.
16. Долинський Є. Теоретичні і практичні засади військового перекладу в контексті лінгвістичного забезпечення ЗСУ: Хмельницький нац. ун-т. 6 с.
17. Заболотний В. Д., Зельницький А. М., Черних О. Б. Розроблення ієрархічних моделей якості освіти випускника ВВНЗ. Військова освіта. 2014, № 1. С. 108-116.
18. Зайцева М. О. Особливості перекладу військових текстів: синтаксичний рівень. Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Лінгвістичні дослідження: зб. наук праць. 2013, Вип 36. С. 266-272.
19. Іграк К. Ю. Емоційно забарвлені елементи військової лексики. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. 2017, № 25. С. 55–59.

20. Карлюк С. В., Левін Є. Д. Особливості перекладу специфічної військової термінології та військового сленгу з англійської мови. *Specialized and multidisciplinary scientific researches. Volume 6*, м. Amsterdam, 11 груд. 2020 р. С. 35–38.
21. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ–Кременчук: Вид-во КДПУ, 1999. 500 с.
22. Колесніков М. Короткий словник професійного сленгу української армії. URL: <http://uainfo.org/blognews/1433769423-kratkiy-slovar-professionalnogo-slenga-ukrainskoj-armii-.html>.
23. Коржак З. Особливості перекладу сучасної військової термінології. Івано-Франківський нац. ун-т нафти і газу. 74 с.
24. Лісовський В. М. Військово-технічний переклад (англійська мова): Підручник. За ред. В. В. Балабіна. Київ: ВІКНУ, 2009. 950 с.
25. Лісовський В. М. Сутність поняття військово-технічний текст. Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. 2018, С. 302–303.
26. Лухтан А. І. Міжнародне військове співробітництво України: Історико-теоретичний аспект. 2016. С. 71-87.
27. Мельник П. П., Юрковська М. М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. 2021.
28. Нагач М. В., Хоменко М. М. Особливості військового перекладу. Ніжинський держ. ун-т. 2023. С. 567-569.
29. Науменко О. Переклад під час війни: Виклики та рішення. Київський нац. лінгвістичний ун-т. 2023. С. 136-140.
30. Навальна М., Калужинська Ю. Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів. *Присолінгвістика/Psycholinguistics*. 2018, Т. 24 (2). С. 218–235.

31. Нікіфорова О. М. Класифікація текстів у військовому перекладі. Філологічні трактати. 2016, Т. 8, № 4. С. 33-41. URL:
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/49310/1/Nikiforova_Texts_classification.pdf.
32. Нікіфорова О. М. Передумови становлення наукової школи військового перекладу в Україні. Лінгвістика XXI століття. 2015, С. 107-120. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/inds_2015_2015_12.
33. Пуш О. М., Гасюк Н. В. Особливості перекладу військової термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Серія: Філологія. 2022, № 58. С. 305-308.
34. Рябокінь Н. О., Пашко С. В. Особливості перекладу англomовної військової термінології на українську мову. Наукові записки. Серія «Філологічні науки». 1994, Вип 1(208). С. 316-320.
35. Самойленко Н. С., Золотухіна Н. А. Особливості перекладу військової термінології з української мови на китайську. «Китаєзнавчі дослідження». 2023, Вип 1. С. 104-112.
36. Сніца Т. Особливості підготовки перекладачів у вищих військових навчальних закладах. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018, № 4 (63), грудень. С. 154-157.
37. Стародубцева А. О., Талавіра Н. М. Специфіка перекладу військової термінології в англomовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні. Ніжинський держ. ун-т. «Молодий вчений». 2023, Вип 7 (119). С. 57-60.
38. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2016, Том 2, № 5. С. 112-116.

39. Волік Л. А. Переклад англійської військової термінології українською мовою. Перекладацькі інновації: матеріали II Всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Суми, 15–16 берез. 2022 р. Суми, 2022. С. 38–39.
40. Янчук С. Особливості перекладацького супроводження заходів міжнародного військового співробітництва. Тези доповідей "Військова освіта сьогодні та майбутнє". Наукове видання. Київ: ВІКНУ, 2010. С. 259-260.
41. Яриновська К. Т., Башманівський О. Л., Вигівський В. Л. Особливості перекладу військових жаргонізмів на позначення військової техніки та озброєння з української мови на англійську за допомогою машинного перекладу. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. Філологічні науки. 2023, Вип 2 (100). С. 298-306.

